

ZAVIČAJNI MUZEJ STJEPANA GRUBERA

SAVSKA 3, 32270 ŽUPANJA

TEL. 032/837-101

FAX. 032/838-977

<http://www.mdc.hr/zmz>

zavicajni.muzej.stjepan.gruber@vu.t-com.hr

UVOD

Muzej je u 2010. održao ukupno 7 izložbi, obavio 2 terenska istraživanja, konzervirao i restaurirao brojne predmete iz etnološke, arheološke i kulturno-povijesne zbirke, izdao 7 kataloga i deplijana. U sklopu muzejske djelatnosti bavili smo se prikupljanjem muzejske građe, zaštitom građe i kulturnih dobara, dokumentacijom, knjižničnom djelatnošću, a kustosi su se posvetili stručnom radu, te izložbenoj, izdavačkoj i edukativnoj djelatnosti. Muzej je i u 2010. ostvario dobar odnos s posjetiteljima, te nastojao informirati javnost o svojim projektima i ostalim aktivnostima.

Na području znanstveno istraživačkih projekata nastavili smo s istraživanjima na području etnologije i arheologije, te nastavili stručnu suradnju između našeg muzeja i drugih muzeja te ostalih ustanova u kulturi, prije svega na području Županije (Gradski muzej Vinkovci, Gradski muzej Vukovar, Gradski muzej Ilok, Centar za znanstveni rad HAZU Vinkovci, Povijesni arhiv, odjel Vinkovci) i Slavonije (Muzej Slavonije, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Osijeku) te drugih dijelova Hrvatske (Arheološki muzej Zagreb, Filozofski fakultet Zagreb, Ministarstvo kulture, Institut Ruđera Boškovića Zagreb, HAZU) i Europe (Sveučilište u Southamptonu, Oberösterreichischen Landesmuseen).

1. SKUPLJANJE GRAĐE

1.1. Kupnja

ETNOLOŠKA ZBIRKA

- Od Kate Žigmundovac iz Županje otkupljena je cjelovita ženska košulja – vezenka iz Gradišta za etnološku zbirku.

- Od Anke Jemrić iz Bošnjaka otkupljen je otarak – ručnik za etnološku zbirku.
- Od Marice Crepić iz Županje otkupljen je tradicijski namještaj iz obiteljske kuće za etnološku zbirku.

KULTURNO - POVIJESNA ZBIRKA

- Od Mirele Vuković iz Županje otkupljeni su porculanski servis za ručavanje i porculanski servis za kolače.

1.2. Terensko istraživanje

ARHEOLOŠKA ZBIRKA

- nalazi sa terenskog istraživanja za potrebe projekta: Društveno-ekonomski procesi u doba kulturne tranzicije: nalazišta kasnog brončanog i ranog željeznog doba u županjskoj Posavini, nalazište Purić – Ljubanj kraj Vrbanje, ulomci keramike (208 kom), litik (6 kom)
- nalazi sa arheološkog istraživanja na prapovijesnom nalazištu Zmijino, keramika (250 kom), metal (20 kom), litik (18 kom)
- nalazi sa arheološkog istraživanja na prapovijesnom nalazištu Stari Vrt, keramika (1200 kom), metal (15 kom), litik (32 kom)
- nalazi sa arheološkog istraživanja na prapovijesnom nalazištu Gerzine, keramika (2500 kom), metal (30 kom), litik (35 kom)

1.3. Darovanje

ETNOLOŠKA ZBIRKA

- Željko Babić iz Županje darovao je novo izrađene „ružice“ za županjsko ogjavlje.

GALERIJSKA ZBIRKA

- Magdalena Lončarević iz Županje darovala je opremljenu umjetničku sliku Ivana Milata „Centar Županje“ 1953., tuš
- Magdalena Lončarević iz Županje darovala je neopremljenu sliku Ivana Milata „Županjski klošar Perica Tamburica“, 1956., tuš
- David Ranogajec iz Osijeka darovao je skulpturu „Portret III“, 2009., gips, žica

2. ZAŠTITA

2.1. Preventivna zaštita

- Arheološki nalazi sa nalazišta na kojima se radilo u 2010. su oprani, popisani i pohranjeni u bezkiselinske kutije u muzejski depo.
- Očišćen je i premazan zaštitnim sredstvima namještaj iz etnološke i kulturno-povijesne zbirke.
- Na restauriranje i konzerviranje poslani su arheološki nalazi (metal) i etnološki predmeti (od tkanine)
- Tijekom 2010. godine izvršili smo osnovno čišćenje i zračenje svih suknenih predmeta te smo dio bijelih tekstilnih predmeta oprali i izglačali, posebice one koji se nalaze u Stalnom postavu etnološke zbirke, negdje ukupno oko 50 predmeta.

2.2. Konzervacija

ARHEOLOŠKA ZBIRKA

Brončani nalazi prikupljeni na lokalitetima Zmijino, Stari Vrt i Gerzine prilikom arheoloških iskopavanja tijekom 2009. i 2010. godine, poslani su na čišćenje i konzerviranje 2010.

Svi ulomci su namočeni u destiliranoj vodi radi otapanja zemlje i organskih naslaga i isprani do patinirane površine predmeta.

Prema različitom stupnju oštećenosti predmeta korozijom, dio predmeta kod kojih nije ostalo metalne jezgre nisu dalje čišćeni već su osušeni i konzervirani paraloidom.

Predmeti sa djelomice sačuvanom jezgrom također nisu dalje čišćeni jer bi se čišćenjem mogao izgubiti osnovni oblik predmeta i ukrasi nanesen graviranjem, pa su i oni tretirani kao i prva grupa predmeta.

Predmeti kod kojih je patina skinuta već samim ispiranjem očišćeni su do zdravog metala, osušeni i konzervirani paraloidom.

Konzervaciju je obavio gospodin Janko Jeličić iz Dugog Sela.

Na 59 brončanih predmeta pronađenih u 2009. i 2010. Na nalazištima Zmijino, Stari Vrt i Gerzine izvršena je konzervacija.

2.3. Restauracija

ETNOLOŠKA ZBIRKA

Na dva tekstilna predmeta iz Etnografske zbirke (svečana marama za vrat – zlatara, marama za glavu – kuba) koja su bila u vrlo lošem stanju izvršena je kompletna konzervacija i restauracija koju je načinio Restauratorski zavod Hrvatske – Odjel za tekstil (restauratorica Bernarda Franić).

3. DOKUMENTACIJA

3.1. Inventarna knjiga

U Muzejsku inventarnu knjigu tijekom 2010. klasično smo obradili 8 novih kataloških jedinica.

3.2. Fototeka

Muzejska fototeka u 2010. obogaćena je i dopunjena s velikim brojem fotografija različitog sadržaja (s etnoloških i arheoloških istraživanja, s raznih otvorenja izložbi i drugih projekata u Muzeju).

3.3. Dijateka

Prikupili smo novih 32 CD-a različitoga sadržaja.

3.4. Videoteka

U 2010. godini muzejska videoteka i DVD- teka je obogaćena novim materijalom, uglavnom filmovima s terenskih istraživanja i otvorenja izložbi.

3.5. Hemeroteka

U 2010. godini muzejska hemeroteka dopunjena je novim materijalom pretežito iz dnevnoga, tjednog i mjesečnog tiska, uglavnom tekstovima koji se odnose na rad Muzeja (terenska istraživanja, izložbe, manifestacije i sl.). Prikupljani su i ostali objavljeni podaci o kulturnom životu županjskog kraja.

3.6. Planoteka i fond dokumentacijskih crteža

U 2010. godini u muzejskoj planoteci je izrađeno 16 novih planova nalazišta i dokumentacijske crteže vezane uz arheološka istraživanja.

4. KNJIŽNICA

4.1. Nabava (razmjena, dar, kupnja, muzejska izdanja)

Knjižnica Zavičajnoga muzeja u Županji darivanjem ili razmjenom obogaćena je tijekom 2010. godine publikacijama uglavnom iz arheologije, povijesti i etnologije (katalozi, zbornici, časopisi i sl.) ukupno 131 izdanje.

5. STRUČNI RAD

5.1. Stručna obrada muzejske građe

Etnologinja Janja Juzbašić je stručno obradila 6 predmeta za potrebe izložbe „Goldhauben – Zlatare“, 49 predmeta za potrebe izložbe „Konji u tradicijskoj kulturi istočne Slavonije“ i 75 predmeta za potrebe izložbe „Otkupljeni i darovani predmeti od 2000. do sredine 2010. godine Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji“.

Arheologinja Andreja Malovoz je stručno obradila 90 predmeta za potrebe izložbe „Tell-Gradac - prapovijesno i srednjovjekovno nalazište u Cerni -rezultati zaštitnih arheoloških istraživanja Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera u Županji 2008.“

5.2. Ekspertize

Obavljena je ekspertiza (procjena vrijednosti) za etnografske predmete ponuđene za otkup.

5.3. Posudbe i davanje na uvid

Iz muzejske knjižnice posuđivane su publikacije, stručni časopisi i sl. ustanovama s područja Grada i pojedincima, uglavnom učenicima. Građa je davana na uvid stručnjacima iz drugih institucija, a neki su etnološki predmeti posuđeni Freilichtmuseum Sumerauerhof u St. Florianu kraj Lintza za potrebe izložbe „Goldenhauben – Zlatare“ koja se održala od 25.

travnja do 31. listopada 2010. Također smo posudili kiparsko djelo „Portret III“ njegovom autoru Davidu Ranogajcu za potrebe izložbe.

5.4. Sudjelovanje na kongresima i savjetovanjima (sa izlaganjem, bez izlaganja)

Naša je etnologinja sudjelovala na godišnjem stručno – znanstvenom skupu Hrvatskog etnološkog društva u Zagrebu, od 4. Do 6. lipnja 2010. s radom pod naslovom *Nekadašnja uloga konja u seoskom obiteljskom gospodarstvu i tradicijskoj kulturi istočne Slavonije s posebnim osvrtom na konjogojstvo danas*, i na Međunarodnom kongresu o ruralnom turizmu u Malom Lošinj u travnju 2010. s radom pod naslovom: *Očuvanje i promocija tradicijskih rukotvorina s posebnim osvrtom na zlatovez u sklopu županjskoga projekta Cesta zlatne niti*.

5.6. Publicistička djelatnost stručnih djelatnika (u okviru muzejske djelatnosti)

JUZBAŠIĆ, J., 2010., *Konji u tradicijskoj kulturi istočne Slavonije*, katalog izložbe, Županja

JUZBAŠIĆ, J., 2010. *Otkupljeni i darovani predmeti od 2000. do sredine 2010. godine Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji*, katalog izložbe, Županja

JUZBAŠIĆ, J., 2010., *Šaranje tikvica na šokačkom stanu*, deplijan za radionicu, Županja

MALOVOZ, A., 2010. *Tell- Gradac - prapovijesno i srednjovjekovno nalazište u Cerni - rezultati zaštitnih arheoloških istraživanja Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera u Županji 2008.*, katalog izložbe, Županja.

5.7. Stručna pomoć i konzultacije

Djelatnici muzeja su u više navrata davali stručnu pomoć pojedincima i ustanovama.

5.8. Djelovanje u strukovnim društvima

Etnologinja Janja Juzbašić članica je Hrvatskoga etnološkog društva, Matice Hrvatske i Muzejske udruge istočne Hrvatske.

Arheologinja Andreja Malovoz član je Hrvatskoga arheološkog društva, European Association of Archaeologists, Prehistoric Pottery Group, Matice Hrvatske i Muzejske udruge istočne Hrvatske.

6. ZNANSTVENI RAD

6.1. Tema i nositelj projekta

ARHEOLOŠKO ISTRAŽIVANJE LOKALITETA PURIĆ-LJUBANJ KRAJ VRBANJE U SKLOPU PROJEKTA „DRUŠTVENO-EKONOMSKI PROCESI U DOBA KULTURNE TRANZICIJE: NALAZIŠTA KASNOG BRONČANOG I RANOG ŽELJEZNOG DOBA U ŽUPANJSKOJ POSAVINI“

U 2010. istraživanja na prapovijesnom nalazištu Purić-Lubanj kraj Vrbanje vodili su Zavičajni muzej Stjepana Grubera iz Županje i Sveučilište u Southamptonu. Voditelji projekta bili su Andreja Malovoz i Dr. Sandy Budden. U istraživanju su sudjelovala još 3 arheologa, 8 studenata arheologije i 6 fizičkih radnika.

Istraživanje na nalazištu Purić-Ljubanj kraj Vrbanje vršeno je od 1. do 31. kolovoza 2010. Istraživanje je nastavljeno na površini od 25 x 100 m. koja nalazi se na k.č. 3121 u 75. odjelu šume sjeverno Boljkovo–Lubanj. Na ovoj se površini nalaze tri prapovijesna humka na kojima su se nastavili otprije započeti radovi. Istraživana površina predstavlja najjužniji dio nalazišta. Geofizičkim metodama u proteklim sezonama pregledano je 25 x 100 m. Otvorene su 4 sonde i 2 probna rova ukupne površine 84.5 m². Volumen iskopane zemlje iznosi: 84.5 m³. Sve sonde postavljene su u smjeru sjeverozapad - jugoistok.

Nalazište Purić – Lubanj kraj Vrbanje ne spominje se u pisanim izvorima niti u arhivskoj građi. Jedini podatak o prethodnim aktivnostima na ovom nalazištu dolazi iz usmenog priopćenja iz druge ruke, a spominje inženjere koji su radili na izgradnji savskog kanala u 1920-im godinama prošlog stoljeća i koji su opljačkali jedan od tumula. Navodno je pronađen keramički materijal za koji se ne zna gdje je završio. U 2008. ovo je nalazište ponovno otkrio Zavičajni muzej Stjepana Grubera iz Županje, te je uz pomoć kolega sa Sveučilišta u Southamptonu započeo sustavno rekognosciranje i istraživanje.

Otvorene su 4 sonde, a njihov cilj je bio otkriti arhitekturu tumula i njihove međusobne veze, kao i materijalne ostatke u obliku kremacijskih urni i njihovog sadržaja. Sve su sonde dale zanimljive rezultate.

Od 19 uzoraka spaljenih kostiju poslanih na osteološku analizu 5 uzoraka su dječje kosti, a 14 su kosti odraslih osoba. Od potonjih, 2 uzorka kostiju pripadaju ženskim osobama, 3 muškim osobama, dok na 9 uzoraka spol osobe nije bilo moguće utvrditi.

U 2010. stigao je rezultat analize uzorka C14. koji je stavio tumul 1 u vrijeme oko 1450 pr. Kr. Ovaj sterilni uzorak bio je uzet iz jedinice 1/1, a radi se o pleteru načinjenom od organskog materijala koji se nalazio u sloju oksidirane gline SJ 103. Sloj predstavlja sloj gorenja pronađen u ovom tumulu, a sličan sloju pronađenom u tumulu 3 i u nešto manjem opsegu u tumulu 2. Ovaj uzorak pletera poslan je i na spektrometrijsku analizu kako bi se utvrdio materijal od kojeg je načinjen.

U 2010. očistili smo sondu 1 i otkrili cijeli raspon sloja oksidirane gline koji je zabilježen fotografijom, crtežom i opisom. Nalazi su ograničeni na nekoliko komada keramike neodređenog karaktera i koncentracije ugljena koji je uzet kao sterilni uzorak za dalju C14 analizu. Uz ovo, pronađen je i jedan retuširani komad litika koji bi mogao biti dio brusa. Sve je ovo pronađeno za vrijeme uklanjanja crvenog sloja. Otprije vidljivi tragovi uništenja sada su u potpunosti otkriveni. Utvrđeno je da su pljačkaši iskopali više jama u potrazi za blagom. Dokazi ovih aktivnosti su vidljivi u južnom dijelu zapadnog presjeka sonde. Nastala jama SJ 105 je kružnog oblika, 1,2 m promjera i vidljivo je da je bila naknadno zatrpana, a prolazi kroz crveni oksidirani sloj. U ovom tumulu također se nalaze i jame iskopane aktivnošću šumskih životinja. Smatramo da su ove jame nastale pošto je zemlja u ovom humku bila rahlija zbog aktivnosti pljačkaša, što potkrepljuje i činjenica da u ostalim tumulima koji nisu pljačkani nema niti ovolike količine životinjskih jama.

U sondi 2 u istom humku spustili smo razinu za još pola metra ispod gornje razine zdravice kako bi dokazali nepostojanje rova oko tumula. Sada smo potpuno sigurni da je glina za izgradnju humka dovezena iz obližnje rijeke.

U 2010., zbog kompleksnosti tumula 2 u kojem je pronađena veća količina keramike, u ovoj smo sondi radili puno pažljivije. Pronađeno je još dokaza o polaganjima zasebnih keramičkih posuda u ovom humku. U sjeveroistočnom uglu sonde, na dubini od 45 cm nalazi se manje izražen crveni sloj koji se proteže od istočnog ruba sonde kojih 40 cm prema zapadu. U vezi sa otprije pronađenom urnom pronađen je još jedan sloj oksidirane gline koji se nalazi 5 m udaljen od središta humka prema jugu. Nastavak radova na ovom dijelu sonde otkrio je da se sloj oksidirane gline pomiješane s ugljenom i degradiranom keramikom (SJ 409) proteže duž cijele širine sonde. Uz koncentrirane depozite keramike u ovoj sondi, pronašli smo i raspršen sloj individualnih komadića keramike. Na nekim mjestima veće koncentracije, keramički su nalazi namjerno prekriveni čvrstim slojem bijelog krečnjaka prekrivenog žutom glinom. Žuta glina, kao i bijeli sloj krečnjaka mogu se pronaći na šumskom području u dubljim slojevima

tla (referenca geološkog zavoda). Većina pronađenih keramičkih nalaza, pogotovo onih u vezi s pokrovima od krečnjaka i žute gline (SJ 44a i c) je dijagnostična i karakteristična za kasnobrončanodobni period. Uzorci zapune i ugljena su uzimani iz svih jedinica.

U 2010. odlučeno je da nakon što smo u potpunosti otkrili oksidirani sloj četvrtastog oblika koji se protezao uglavnom u smjeru istok zapad, napravimo presjek kroz ovaj sloj, uklonivši ga samo s istočne strane sonde. Sloj je na ovom dijelu sonde uklonjen u plitkim slojevima ne većim od 5 cm. Ispod njega nije bilo nalaza. Na istočnoj strani sloja gorenja ostavili smo dijelove za koje smo mislili da predstavljaju dio moguće strukture i ostatke stupova. Osim tek nekoliko ulomaka ugljena, ispod sloja pečene zemlje, pa sve do dubine zdravice nije bilo nikakvih značajnijih nalaza. Sloj crvene zemlje je fotografiran i nacrtan u presjeku. Jedini značajan nalaz u ovom tumulu nakon skidanja crvenog sloja bilo je otkriće nepravilne jame na sjevernom rubu humka (SJ 35, plan 38.), duboke 1,5 m i promjera 1,6 m u kojoj nije bilo nalaza. Na rubu tumula, nedaleko ulomaka keramike pronađenih u 2008., pronađena su još dva ulomka halštatske ranoželjeznodobne keramike. Uzeti su uzorci za analizu tla i C14 analizu.

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA MELIORACIJSKOM KANALU ZA NAVODNJAVANJE BIĐ-BOSUTSKOG POLJA NA PODRUČJU K.O. BABINA GREDA U 2009. i 2010.

Zavičajni muzej Stjepana Grubera iz Županje vršio je u 2009. i 2010. arheološka istraživanja na Melioracijskom kanalu za navodnjavanje Biđ-bosutskog polja na dionici koja prolazi k.o. Babinom Gredom. Radovi su započeli početkom 2009. sa istražnim iskopavanjima duž dionice. Pažljivo provođenje probnih radova rezultiralo je pronalaskom i lociranjem triju lokaliteta koje siječe dionica Melioracijskog kanala. Po njihovom definiranju na tri pronađena lokaliteta uslijedila su sustavna istraživanja – na kasnobrončanodobnom groblju Zmijino, kasnobrončanodobnom i latenskom naselju Stari Vrt i kasnobrončanodobnom naselju Gerzine. Sva tri lokaliteta od neprocjenjive su važnosti za upoznavanje prilika u prapovijesti na ovom do sad arheološki neistraženom području. Kako su lokaliteti tri zasebne cjeline koje prelaze granice kanala, većim su dijelom, nažalost, ostali neistraženi.

Groblje Zmijino groblje je kulturne grupe Barice-Gređani, grupe s početka kraja brončanog doba koja se odlikuje specifičnim pogrebnim ritualom pokapanja spaljenih ostataka pokojnika

u preokrenutu žaru ponekad sa prilozima od metalnog nakita. Pronađeni grobovi sa lokaliteta Zmijino pružaju izvrsnu priliku za proučavanje ove slabo razjašnjene prapovijesne pogrebne prakse. Zmijino je također i nekropola sa dosad najviše pronađenih grobova grupe Barice-Gređani. Ipak, 53 pronađena groba samo su manji dio cijele nekropole, jer se ona širi prema jugu van trase Melioracijskog kanala. Uglavnom potpuno očuvane žare pronađene u kontekstu grobova pokazuju veliku raznolikost u tipovima posuda (od različitih tipova zdjela do posuda neutralnog oblika), u keramičkom materijalu i načinima pečenja keramike, a pogotovo u načinima ukrašavanja. Pronađeno je i nekoliko grobova sa bogatim i raznolikim nalazima brončanog nakita. Radi se prvenstveno o narukvicama različite izrade (lijevanim i kovanim) i ukrasa (različiti tipovi geometrijskog ukrasa), ukrasnim iglama, tutulima, ogrlicama, karičicama, ukrasnim pločicama i sl. Posebna su zanimljivost i ritualno razbijene keramičke posude pronađene koncentrično posložene oko grobne žare koje bacaju novo svjetlo na pogrebnu praksu i naglašavaju dublje značenje fragmentacije predmeta u kasnobrončanim zajednicama.

Dva pronađena naselja, Stari Vrt i Gerzine pružaju obilje podataka o svakodnevnom životu ljudi u kasnom brončanom dobu. Nalazište Stari Vrt ujedno pruža i dokaze o keltskom naseljavanju ovog područja. Pronađeno je nekoliko kasnobrončanodobnih kuća sa bogatim nasebinskim materijalom sagrađenih konstrukcijom od kolaca, pruća i kućnog lijepa. U naselju su pronađene i brojne otpadne jame koje zbog količine i raznolikosti nasebinskog materijala pružaju fantastičnu priliku za analizu i izradu tipologije keramičkih i metalnih nalaza ovog područja. Posebna su zanimljivost, a koje ukazuju na ekonomski ali i bogat duhovni život keltskih zajednica, jedinstveni nalazi željeznodobnog drvenog čamca i nalaz igle za tetoviranje sa ukrašenom koštanom drškom. Oba ova nalaza, iako već posebna sama po sebi, pružaju važne dokaze o načinu života, privređivanja i smislu za estetiku prapovijesnih zajednica, ali paralelno s time i o njihovom duhovnom životu. Nalazi željeznodobnih čamac govore o funkcionalnim, tehnološkim i socijalnim karakteristikama, ali uzevši u obzir očuvanost ovog nalaza, kao i ostale nalaze pronađene u kontekstu čamca – keramički uteg, metalne kukice i posudicu za lijevanje metala, sugerira obredno polaganje čamca u zemlju i kao takav govori i o ritualnim aspektima života u željeznom dobu. Isto se može reći i za iglu za tetoviranje, koja govori o određenom smislu za estetiku ali i o ritualnoj svrsi ukrašavanja kože tetovažama. Uz velike količine uporabne i ukrasne keramike pronađene na ovom nalazištu, važno je spomenuti i nalaze minijaturnih keramičkih posuda koje se uglavnom interpretiraju kao dječje igračke. Kao i u slučaju lokaliteta Zmijino i ovaj je lokalitet tek

djelomično istražen, jer se ostatak naselja prostire van granice Melioracijskog kanala, u ovom slučaju prema sjeveru.

Prapovijesno naselje Gerzine pružilo je bogate i najraznolikije dokaze o životu u kasnobrončanodobnom naselju. Pronađeno je nekoliko prapovijesnih kuća sa pripadajućim nasebinskim keramičkim, koštanim, litičkim i metalnim materijalom, mnoge jame različitih funkcija sa velikim količinama fragmentiranih ili cijelih nalaza, nekoliko peći za pripremu hrane, ali i jedna dobro očuvana kružna peć za pečenje keramike sa kupolom od pečenog lijepa i tunelastim otvorom za loženje. Na ovom je nalazištu pronađena i neobično velika količina brončanih nalaza, pogotovo ukrasnih brončanih igala različitih tipova i ukrasa, ali i keramičkih posudica za lijevanje metala, što ukazuje da su ovdje vršene aktivnosti vezane uz izradu metalnih predmeta, tj. da su postojale specijalizirane radionice, ali i obrtnici koji su se bavili izradom nakita. Ovdje valja također spomenuti nalaze malih keramičkih posudica - dječjih igračaka, ali i nalaze nakita koji po svojim dimenzijama može biti samo dječji, malenih ukrasnih igala i narukvica. Ovi nalazi otvaraju mnoga pitanja, dosad zanemarivana, a odnose se na status djece u društvu i na odnos zajednice prema njima. Ulogu ratnika i ratničkog obilježja u brončanom dobu na ovom nalazištu potvrđuje nalaz brončanog bodeža. Kao i u prethodna dva slučaja, ni ovaj teren nije u potpunosti istražen, jer se naselje širi van granica Melioracijskog kanala, u ovom slučaju prema sjeverozapadu.

Bogati arheološki grobni i nasebinski nalazi pronađeni u istraživanjima 2009. i 2010. na području k.o. Babina Greda stavljaju nalazišta sa trase Melioracijskog kanala među najbogatija nalazišta kasne bronce na području istočne Slavonije, ali i šire. Posebnosti na koje nailazimo na ovim trima nalazištima otvaraju mnoga nerazjašnjena pitanja o kasnobrončanodobnim prapovijesnim zajednicama na ovom području. Ponajprije pitanje stvaranja i transformacije lokalnog identiteta u okolnostima žive kulturne razmjene koju je područje istočne Hrvatske doživjelo u ovom periodu. Detaljna analiza materijala i prostornih podataka koja predstoji pokazat će na koji su način ovdašnje prapovijesne zajednice integrirale novosti koje je nosilo ovo prijelazno doba u svoj način života i kako su kombinacijom autohtonih elemenata i novih utjecaja stvorile vlastiti grupni identitet.

6.2. Publicirani radovi

JUZBAŠIĆ, J., Multifunkcionalni projekt Etnopark kod Županje – Dretvić stan, u Zbornik radova Prvog hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu 2007., Perspektive razvoja ruralnog turizma, Hrvatski farmer d.d., 2010.

6.3. Znanstveno usavršavanje

Naša je kustosica Janja Juzbašić završila magisterij etnologije.

7. IZLOŽBENA DJELATNOST

IZLOŽBA „KONJI U TRADICIJSKOJ KULTURI ISTOČNE SLAVONIJE“

U sklopu *Šokačkoga sijela*, 5. veljače 2010., uz manifestaciju „Kod konjarskih vatri,, Zavičajni muzej Stjepana Grubera u Županji organizirao je dvije izložbe, etnografsku i likovnu. Etnografska je izložba nosila naslov „Konji u tradicijskoj kulturi istočne Slavonije“ i bila je postavljena u zgradi „Pojati“ u blizinu Muzeja. Autorica etnografske izložbe je etnologinja Janja Juzbašić.

Izložba „Konji u tradicijskoj kulturi istočne Slavonije“ donosi podatke o tradiciji uzgoja konja na području istočne Slavonije. Posebice su prezentirane teme o prehrani konja, postupku uprezanja konja, opisuju se različiti radni, prigodni i svečani običaji vezani uz konje, potom se donose opisi različitih narodnih vjerovanja, liječenja konja, pjesme, plesovi, dječje igre te mnoge druge zanimljivosti u svezi s konjima u prošlim vremenima. Uz prikaz uzgoja konja u prošlosti u jednom dijelu izložbe (i kataloga), autorica daje prikaz današnjih prilika u svezi s uzgojem konja te promatra koju ulogu imaju u očuvanju i promicanju nekih dijelova tradicijske baštine u Slavoniji. Izložba je nastala zahvaljujući dugogodišnjem prikupljanju podataka o konjogojstvu u ovom dijelu Slavonije koju je enologinja Muzeja u Županji prikupila zahvaljujući suradnji s Konjogojskim udrugama te obiteljima iz Županje i okolici koji se već dugi niz godina bave uzgojem konja. Dio podataka crpila je i iz različitih povijesnih izvora koji govore o povijesti konjogojstva u Slavoniji, dakako opisujući razne povijesne i gospodarske okolnosti u kojima se konjogojstvo u Slavoniji razvijalo. Na izložbi se uz iznesene podatke (tiskane u katalogu i izložbenim panoima) nalazi se mnoštvo fotografija koje su se prikupile iz obiteljskih albuma, arhive umjetničkoga fotografa Zvonimira Tanockog, arhiva Muzeja te arhiva konjogojskih udruga s područja Slavonije.

Dakako na izložbi se moglo pogledati i mnoštvo originalnih predmeta iz zbirke Muzeja i obiteljskih zbirki iz Županje i okolice, a posebnu pažnju privukla su različita zaprežna prijevozna sredstva: *karuce, gik, vlake* i *cifrana kola* te novoizrađeni remenarski proizvodi za uprezanje konja i jahačka oprema koji su izloženi zahvaljujući susretljivosti remenarskoga obrta Pavlović iz Vinkovaca koji je prvotno djelovao u Županji.

Izložba „Konji u tradicijskoj kulturi istočne Slavonije“ bila je otvorena svakim radnim danom od 8 do 19 h, a subotom i nedjeljom od 17 do 19 h u zgradi „Pojata“ kod Muzeja.

IZLOŽBA „KONJ - MOTIV U SRCU UMJETNIKA“

U sklopu Šokačkoga sijela 2010 godine 5. veljače 2010. godine uz manifestaciju „Kod konjarskih vatri, Zavičajni muzej Stjepana Grubera u Županji organizirao je dvije izložbe, etnografsku i likovnu. Likovna izložba pod nazivom „Konj- motiv u srcu umjetnika“ je bila postavljena u Pastoralno- kulturnom središtu župe mučeništva sv. Ivana Krstitelja u Županji. Autor likovne izložbe je akademski kipar Dejan Duraković iz Vinkovaca.

Likovna izložba „Konj – motiv u srcu umjetnika“, autora Dejana Durakovića, obuhvaća prezentaciju tridesetak umjetničkih slika kojima je konj glavni motiv ili njihovo likovno određenje. Na izložbi je izloženo nekoliko slika iz muzejske Zbirke umjetnina. Primjerice, Muzej u Županji posjeduje sliku „Na konju“ poznate hrvatske slikarice Tonke Petrić, rođene u Splitu, sliku akademskog slikara Slavka Živkovića, Željka Begovića i Ivana Milata iz Županje, Josipa Majića iz Sl. Broda dok su ostale posuđene iz privatnoga vlasništva ili ustanova. Motiv konja čest je motiv u djelima umjetnika amatera s ovoga područja, Franje Golića, Antuna Balentovića i Petra Avramovića, potom Gordane Matić i Eve Baotić te drugih čije su slike bile također izložene u sklopu ove izložbe. Uz ovu izložbu Muzej je organizirao kiparsku radionicu pod istim nazivom na kojoj je nastalo djelo „Pokladni jahač“ kojega je načinio akademski kipar Dejan Duraković iz Vinkovaca. Nastanak ovog kipa pratili su učenici Gimnazije u Županji.

Izložba „Konj – motiv u srcu umjetnika“ bila je otvorena svakim radnim danom od 10 do 12 sati, a subotom i nedjeljom od 17 do 19 sati, u predvorju Pastoralno - kulturnoga središta župe mučeništva sv. Ivana Krstitelja u Županji.

ARHEOLOŠKA IZLOŽBA TELL- GRADAC - PRAPOVIJESNO I SREDNJOVJEKOVNO
NALAZIŠTE U CERNI- REZULTATI ZAŠTITNIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA
ZAVIČAJNOGA MUZEJA STJEPANA GRUBERA U ŽUPANJI 2008.

Autorica izložbe: Andreja Malovoz, mag. arheologije

Organizacija izložbe : Zavičajni muzej Stjepan Gruber u Županji

Arheološki odjel Zavičajnog muzeja Stjepana Gruber u 2010. postavio je izložbu koja je predstavila jedno od najznačajnijih arheoloških nalazišta županjskog područja, prapovijesno i srednjovjekovno tel naselje Gradac u Cerni. Tel Gradac je uzvisina nastala dugotrajnim naseljavanjem okružuju rijeke Biđ i Bosut, a u prošlosti je bila opasana i umjetnim kanalom koji je zatrpan 60-ih god. 20. st.

Istraživanja vršena u 2008. na južnoj strani nalazišta dala su mnoštvo novih podataka o ovom naselju, pogotovo o prilikama i kontinuitetu života u željeznom dobu, od ranog željeznog doba do kasnog tj. keltskog perioda, a u najdubljim slojevima pronađeno je i brončanodobnog materijala. Za istraživanja pronađeni su ostaci vitrificiranih zidina i deponij iz keltskog i srednjovjekovnog perioda, te ostaci drvenih stupova zabijenih u tlo i ostaci kućnog lijepa sa otiscima pletera od pruća u kontinuitetu od kasnog brončanog do kasnog željeznog doba. Pronađeno je nekoliko ognjišta obloženih s od vatre napuknutim riječnim oblucima oko kojih su se nalazili ulomci kostiju domaćih i divljih životinja, ribe, karboniziranih školjaka, ugljena, pepela i ulomci posuda uporabnog karaktera. Pronađena je jedna očuvana glinena peć s okruglim otvorima i pripadajućim kanalom i rupom za odlaganje pepela, oko koje je pronađeno mnogo ribljih kostiju i ulomaka keramičkog posuda. Nađeni su također i ostaci tkalačkog stana, utezi i pršljenovi, mnogo mikrolitičkog alata, te nekoliko keramičkih kugli, a od nakita ulomci dviju staklenih keltskih narukvica i jedna keltska fibula. Keramičko posuđe kvalitetom varira od ručno rađenog uporabnog grubljeg posuda do finih uglačanih zdjela na nozi i žličica ukrasnog karaktera, a keltski period najbolje predstavlja kvalitetna siva keramika rađena na brzorotirajućem lončarskom kolu. Osim jelenjih rogova pronađenih u uglovima kuća, koji su možda ovdje postavljeni iz kulturnih razloga, nisu pronađeni nikakvi predmeti kojima bi se moglo pripisati kultno značenje. Pronađeni su ostaci kuća iz ranoželjeznodobnog perioda pravokutne konstrukcije sa zidovima od pruća i kućnog lijepa i zemljanom podnicom. Izložba je govorila o životu u prapovijesti i kasnom srednjem vijeku na Gradcu, a bio je predstavljen svakodnevni ekonomski i društveni život u naselju, način obrane i utvrđivanje

naselja u svim periodima, te komunikacije s obližnjim naseljima. Bila je izložena i replika tkalačkog stana i peći, te ilustracije predmeta i crteži-rekonstrukcije naselja.

Posebni dio izložbe bio je posvećen dosadašnjim arheološkim istraživanjima na Gradcu, a posebna tema bile su opasnosti koje prijete arheološkoj baštini od budućih građevinskih radova na nalazištu, u cilju poboljšanja suradnje lokalne zajednice i Muzeja.

Za potrebe izložbe restaurirano je 20 posuda, što prapovijesnih, što srednjovjekovnih, te je tiskan katalog izložbe.

Izložba je u 2010. bila postavljena u dva navrata, prvi put u prostoru O.Š. Matije Antuna Reljkovića u Cerni u sklopu 32. Žetvenih svečanosti 16. Srpnja 2010., a drugi put u predvorju Pastoralno- kulturnoga središta župe mučeništva sv. Ivana Krstitelja u Županji, (otvorenje je bilo u četvrtak 26. kolovoza 2010., u 20,00 sati). U oba prostora bila je otvorena od 10 do 21 sat svakim radnim danom.

KIPARSKA IZLOŽBA „CONSTRUCTION WORKS“ AUTORA DAVIDA RANOGAJCA

Autor, David Ranogajec izložio je tri veća kiparska rada i nekoliko manjih koji su se postavili u parku Muzeja. Otvorenje izložbe "CONSTRUCTION WORKS" bilo je 25. kolovoza 2010. u 19 sati u Zavičajnom muzeju Stjepan Gruber, Županja. Izložba je bila otvorena do 10. rujna 2010. godine.

David Ranogajec, rođen je u Osijeku, gdje završava osnovnu školu i srednju Školu za tekstil, dizajn i primijenjene umjetnosti smjer kiparski dizajner. 2005. godine upisuje Umjetničku akademiju u Osijeku, odsjek likovna kultura, gdje uspješno završava trogodišnji preddiplomski studij te 2008. upisuje diplomski studij smjer kiparstvo.

Do sada je bio sudionik mnogih skupnih izložbi, likovnih kolonija i voditelj kiparskih radionica, a ovo mu je bila prva samostalna izložba.

IZLOŽBA „DAROVANI I OTKUPLJENI PREDMETI OD 2000. DO SREDINE 2010. GODINE ZAVIČAJNOG MUZEJA STJEPANA GRUBERA U ŽUPANJI

Izložbom smo htjeli predstaviti predmete koji su posljednjih deset godina otkupljeni ili darovani za muzejske zbirke. Izložba se organizirala prigodom međunarodnoga Dana muzeja 18. svibnja 2010. Godine u prostoru Pastoralno – kulturnog središta u Županji, a autorica izložbe bila je Mr. sc. Janja Juzbašić.

Od osnutka Muzeja u Županji do danas je sakupljen značajan broj različitih predmeta iz tradicijskog i općenito kulturnog života ljudi iz našega kraja. Velik doprinos u prikupljanju građe na početku je dalo Društvo prijatelja Muzeja koje je, uz tadašnjeg ravnatelja Muzeja prof. Stjepana Grubera, prikupilo mnogobrojne predmete, kako za etnografsku, tako i za sve ostale zbirke Muzeja. Unatoč svakojakim problemima, valja istaknuti kako je u našem Muzeju, zahvaljujući maru stručnjaka i velikom broju darovatelja, a potom i onih koji su se odlučili na prodaju vrijednih predmeta iz svojih privatnih zbirki, sakupljen je veliki broj predmeta koji svjedoči o našoj bogatoj kulturnoj baštini.

Zavičajni muzej Stjepana Grubera iz Županje prezentirao je široj javnosti 1999. godine darovane i otkupljene predmete iz desetogodišnjeg razdoblja, a ova izložba prezentira donacije i otkupe u narednom razdoblju tj. od 2000. do 2009. godine. Neki od ovih predmeta ušli su i u novi stalni postav kulturno-povijesnoga odjela.

8. IZDAVAČKA DJELATNOST MUZEJA

8.1. Tiskovine

U 2010. izdali smo 7 kataloga i deplijana koji su pratili naše izložbe i radionice.

9. EDUKATIVNA DJELATNOST

9.1. Vodstva (vodstva za građanstvo, vodstva za škole, specijalna vodstva)

Djelatnici Zavičajnog muzeja u 2010. imali su 6 vodstava za građanstvo, 10 vodstava za škole i 4 specijalna vodstva.

9.2. Radionice i igraonice

„ŠARANJE TIKVICA NA ŠOKAČKOM STANU“ - manifestacija i radionica

U sklopu manifestacije „Šaranje tikvica na šokačkom stanu“ početkom listopada 2010. prvo smo održali uvodna predavanja o šaranju tikvica sa skupinama djece koja će sudjelovati na radionici, a potom su uslijedile radionice i ostale aktivnosti u svezi s navedenim projektom s djecom. Uvodno predavanje i Power Point prezentaciju je načinila mr. sc. Janja Juzbašić, kustosica etnologinja u ZMSG. Stručno predavanje o šaranju tikvica za učenike šestih i sedmih razreda održano je u prostorima Pastoralno - kulturnoga središta 11.10 2010.

Prva radionica na šokačkom stanu je održana nekoliko dana kasnije tj. 13. listopada 2010. (od 14 – 18 sati) , a druga radionica se zbog lošega vremena morala održati u prostorima Pastoralno - kulturnoga središta.

Sve aktivnosti u svezi projekta (predavanja i radionice) bile su vrlo dobro medijski popraćene. Tako je Hrvatski radio Županja u sklopu Dnevnoga programa najavio radionice i događanja, a u Emisiji iz kulture načinjen je opširniji prilog o radionici, kao i tiskovni prilog za novi broj Županjskoga lista koji izlazi jednom mjesečno. Također, i Vinkovačka televizija je u sklopu Dnevnika VTV–a dala kraći prilog o radionici te nešto širi u emisiji Tjedni pregled.

Prigodom organiziranja radionice tiskane su pozivnice, kao i prigodni deplijan.

ETNOLOŠKE I ARHEOLOŠKE RADIONICE ZAVIČAJNOG MUZEJA STJEPANA GRUBERA U 2010.

Muzej u Županji je u okviru rada Etnološkog i Arheološkog odjela Muzeja, te zahvaljujući potpori Ministarstva kulture u 2010. organizirao nekoliko radionica u suradnji s osnovnim školama s područja Županje i okolice. Etnološke i arheološke radionice održali smo u kooperaciji sa svojim stručnim suradnicima i osnovnim školama, te ih predstavili posjetiteljima i predstavnicima medija.

Arheološke i etnološke radionice 2010. održavale su se u suradnji našeg Muzeja sa Osnovnom školom Mare Švel-Gamiršek u Vrbanji, Osnovnom školom Ivana Kozarca iz Županje i Pastoralno-kulturnim centrom blaženog Alojzija Stepinca u Županji. Sve radionice su započinjale PowerPoint prezentacijom na odabranu temu, nakon čega se pristupalo izradi

predmeta. Većina učenika brzo je savladala potrebne tehnike, a Muzej i škole nakon održanih radionica organizirali su prezentacije radova putem izložbi.

Ovogodišnje radionice usredotočile su se na izradu i ukrašavanje etnološkog i arheološkog nakita i keramičkih predmeta, a arheološka radionica pod nazivom „Mali arheolozi“, pružila je djeci priliku da se upoznaju sa arheološkim tehnikama istraživanja i dokumentacije na zabavan način. Ove radionice su edukativne i atraktivne jer se posjetitelji mogu aktivno uključiti u programe te naučiti na koji način se nešto izrađivalo u prošlosti i pokazati svoju kreativnost na pravilno usmjeren način pod vodstvom muzejskih djelatnika i stručnih suradnika.

Radionice su imale za cilj podići kvalitetu kulturnih programa u gradu i općinama, osigurati kontinuitet predstavljanja tradicijske i arheološke baštine, educirati o regionalnoj i lokalnoj kulturi i povijesti, te potaknuti suradnju različitih ustanova, pojedinaca, udruga i medija sa ciljem poticanja i razvoja pedagoško-edukativne djelatnosti. Naše radionice primjer su sustavnog pristupa kulturnoj baštini, njenom njegovanju i prezentaciji koja je moguća samo u suradnji struke, nositelja tradicije i provođenjem kontroliranih eksperimenata. Nadamo se da smo posjetiteljima omogućili upoznavanje, ali i svladavanje vještina te da će naše radionice postati stalni dio obrazovanja djece i mladih u Županji i okolici.

Lokacije održavanja radionica:

a) O.Š. MARA ŠVEL GAMIRŠEK, Vrbanja

b) PASTORALNO-KULTURNI CENTAR BLAŽENOG ALOJZIJA STEPINCA, Županja

U 2010. održali smo ukupno 6 radionica na sljedeće teme:

1. RUČNO OBLIKOVANJE PRAPOVIJESNIH POSUDA I IDOLA (kolovoz 2010.)
2. ARHEOLOŠKA RADIONICA „MALI ARHEOLOZI“ (kolovoz 2010.)
3. RADIONICA PRAPOVIJESNOG NAKITA (travanj 2010., srpanj 2010.)
4. IZRADA TRADICIJSKOG NAKITA - RUŽICA (svibanj 2010., lipanj 2010.)

10. ODNOSI S JAVNOŠĆU (PR)

10.1. Press

Uglavnom u „Glasu Slavonije” i u „Jutarnjem listu” objavljeni su tekstovi o različitim aktivnostima Muzeja. Tisak je obavještavao o terenskim arheološkim istraživanjima koje je muzej poduzimao tijekom godine kao i o izložbama i manifestacijama. Objavljeno je niz članaka o radu i aktivnostima Muzeja u lokalnom glasilu „Županjski list“.

10.2. Sudjelovanje u televizijskim i radijskim emisijama

Djelatnici muzeja sudjelovali su u radijskim emisijama Radija Županja i televizijskim emisijama Vinkovačke televizije.

11. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

U 2010. U Zavičajni muzej Stjepana Grubera došla su 2002 posjetitelja.

12. FINANCIJE

12.1. Izvori financiranja (u %)

- Ministarstvo kulture - po odobrenim programima
- Vukovarsko-srijemska županija – paušalno
- Grad Županja – redovita djelatnost (100%) i po odobrenim programima.
- Sponzori (0,5%)
- Vlastiti prihodi (0,5 %)

13. OSTALE AKTIVNOSTI

MANIFESTACIJA „KOD KONJARSKIH VATRI“ , ŽUPANJA

Manifestacija „Kod konjarskih vatri“ organizirana je 5. veljače 2010. godine s početkom u 19,00 sati u suradnji Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera u Županji i Konjogojske udruge „Stari graničari“ - Povijesne postrojbe Sereženi iz Županje, u sklopu Šokačkoga sijela 2010. Predsjednica Izvršnoga odbora 43. Šokačkoga sijela gđa. Terezija Nemetz svečano je otvorila

manifestaciju. U programu manifestacije nastupali su: članovi Gradskoga amaterskoga kazališta iz Županje, Pučki pjesnik Ivica Oršolić, Mješoviti pjevački zbor KUU „Kristal – Sladorana“ iz Županje, Muška pjevačka skupina „ Baće“ iz Bošnjaka, Gajdaši Mato Balentović i Adam Svirčević iz Županje i Tamburaški sastav „Bosutski bećari“ iz Vinkovaca.

Ova manifestacija uključuje prezentaciju tradicijskoga radnoga običaja - čuvanje konja na paši i uprizorenje uzbune u vrijeme Vojne krajine. Održava se već šestu godinu i ove je godine okupila oko 1000 posjetitelja. Osnovana je 2004. godine na inicijativu Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera u Županji i odvija se u parku muzeja.

Na ovoj manifestaciji posjetiteljima je omogućeno da se okupe oko konjara, sjede uz vatru, slušaju tradicijske pjesme i kušaju slavonske specijalitete, slaninu ili kobasicu pečenu na ražnju, piju rakiju i kuhano vino te kušaju pokladne kolače „ krofne“ i sl. Posebna atrakcija na ovoj manifestaciji je što posjetitelji mogu pogledati i uprizorenje uzbune u vrijeme Vojne krajine, koju danas s posebno kostimiranim jahačima – sereženima (nekadašnja specijalizirana postrojba granične policije) izvodi Povijesna postrojba Sereženi koja djeluje u sklopu Konjogojske udruge „Stari graničari“ iz Županje. Serežani su jašući na konjima palili vituljače („mašale“ - dugačke motke omotane slamom ili sijenom) te na taj način pozivali u pomoć graničare i stanovnike ovih prostora da im dođu pomoći kada bi uočili opasna kretanja vojnika s neprijateljske (turske) strane.

Ova manifestacija ima ne nekoliko osnovnih ciljeva: upoznavanje tradicijskoga načina života i povijesne baštine Slavonije, povećanje broja turista na kontinentalnom dijelu Hrvatske, povezivanja tradicijske gastronomije, glazbe, plesa i drugih dijelova baštine u turistički zanimljivu destinaciju.